

25 ไอเดียดีๆของการวางผังเมืองแนวใหม่ โดย ROBERT STEUTEVILL 31 ตุลาคม 2017 ตอนที่ 2

: สุรเชษฐ์ ศรีโคร/แปล

การออกแบบทางสถาปัตยกรรมที่ทำให้เมืองเป็นอันดับแรก การออกแบบทางสถาปัตยกรรมที่มุ่งแข่งขันเพื่อดึงดูดความสนใจมากเกินไป เช่น สถาปัตยกรรมเชิงประติมากรรม แต่สถาปัตยกรรมที่ดีที่สุดเปรียบเสมือนวงซิมโฟนีที่ทำงานร่วมกันกับทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเพื่อสร้างสรรค์ดนตรีที่สวยงาม ส่วนหนึ่งของดนตรีก็คือช่องว่างระหว่างอาคารเพราะนั่นคือบริเวณที่ผู้คนในชุมชนเมืองจะได้พบปะกัน ก็คือพื้นที่สาธารณะนั่นเอง สถาปัตยกรรมมีหน้าที่ที่จะต้องสร้างพื้นที่สาธารณะให้ดีกว่าเดิม ซึ่งสามารถทำได้ง่ายๆโดยการทำระเบียงหน้าบ้านแทนที่จะทำประตูโรงรถ นี่เป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับนักสถาปัตยกรรมและนักผังเมืองที่จะทำให้พื้นที่สาธารณะดีขึ้น

Plaza La Reina ในลอสแอนเจลิสเป็นโรงแรมที่มีร้านค้าปลีกในชั้นที่หนึ่ง บันไดทางขึ้นที่ใหญ่โต และมีลานกว้างในชั้นสอง ออกแบบโดย Moule & Polyzoides

Form-based codes (การวางผังการใช้ประโยชน์ที่ดินเชิงลึกในระดับตารางเมตร/ผู้แปล) ตั้งแต่ช่วงกลางศตวรรษที่ 20 การวางโซนนิ่งได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายตามชานเมือง และเมืองเล็กเมืองใหญ่ที่ไม่ได้รับอิทธิพล

จากประวัติศาสตร์ นักผังเมืองรุ่นใหม่ได้ออกแบบข้อกำหนด (code) ใหม่ที่เรียกว่า form-based codes เพื่อกำหนดถนน ที่โล่งสาธารณะซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ และสร้างย่านพักอาศัยที่มีความสมบูรณ์ Form-based codes ได้รับการยอมรับในหลายร้อยเมืองทั้งในอเมริกาและทั่วโลก แทนการวางโซนนิ่งแบบเดิม

การวางผังให้กระชับ (Lean Urbanism) หาทางนำความรู้ที่ร่วมกันกลับมาสู่การวางแผนและการพัฒนา – เพราะย่านที่อยู่อาศัยที่คึกคักนั้นถูกสร้างขึ้นด้วยความร่วมมือจำนวนมากซึ่งมักจะเป็นเพียงส่วนเล็ก ๆ การเคลื่อนไหวนี้ผลักดันช่องทางให้ง่ายต่อการสร้างสถานที่ที่ยอดเยี่ยมและสำหรับผู้เล่นตัวเล็ก ๆ ที่จะเข้าไปเล่นเกม

ตัวอย่าง : กรุงเทพมหานคร ที่วางผังแบบกระชับจนถึงระดับที่ปล่อยให้ใหญ่เกินไป

*** การวางผังให้กระชับ (Lean Urbanism) เป็นการวางผังที่อาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชน มักจะเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน (Mix-Used) ซึ่งจะทำให้เมืองไม่ขยายไปด้านข้างแบบไม่มีระบบและทำให้เมืองใหญ่เกินไปโดยไม่จำเป็น/ผู้แปล

การปูพื้นแบบโปร่ง หรือโครงสร้างพื้นฐานรักษ์โลก (Light Imprint or green infrastructure) โดยใช้โครงสร้างพื้นฐานและพื้นผิวที่เป็นแอสฟัลท์น้อยมาก การปูพื้นแบบโปร่งก็เหมือนกับการสร้างย่านพักอาศัยที่โล่งๆ

บนพื้นดิน ซึ่งทำให้น้ำฝนสามารถไหลผ่านผิวดินโดยตรงได้ง่าย และนี่ก็จะเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดมลภาวะสำหรับการวางผังแนวใหม่

*** วิธีใช้การปูพื้นแบบโปร่งโดยไม่ต้องอาศัยวัสดุที่หนาทึบ ทำให้น้ำฝนได้ดีและไม่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อชุมชน/ผู้แปล

ที่มาภาพ: <https://www.cnu.org/publicsquare/2017/05/15/great-idea-light-imprint-walkable-green-infrastructure>

การออกแบบถนนที่คำนึงถึงสิ่งรอบตัว (Context-based street design) ถนนเป็นเสมือนกระดูกของชุมชน และกระดูกก็ถูกออกแบบให้สอดคล้องกับร่างกายว่าควรอยู่ตรงส่วนไหน หากอวัยวะอยู่ผิดที่ผิดทางมันก็จะใช้งานได้ยาก เช่นเดียวกับถนน ต้องถูกออกแบบให้สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่รอบๆตัวมันและความต้องการทำกิจกรรมต่างๆที่อยู่ใกล้เคียงกันด้วย นั่นคือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบถนนวิธีนี้ หากถนนถูกออกแบบให้มีหน้าที่หลักในการรองรับการสัญจรของรถยนต์ มันก็จะไม่เอื้อต่อการเชื่อมโยงระหว่างชุมชน กิจกรรมเล็กๆ การเดิน หรือวิถีชีวิตหลักของชุมชน ซึ่งถนนควรจะเป็นพื้นที่สาธารณะของชุมชนหรือในเมือง

Colorado Avenue ในเมือง Stuart รัฐ Florida ต้องการลดความเร็วรถยนต์โดยการใช้เครื่องมือหลาย ๆ อย่าง รวมถึงทางข้ามที่ยกสูงขึ้น การขยายขอบถนน ทำที่จอดรถเข้าไปในส่วนที่ปลูกต้นไม้และพืชคลุมดิน ซึ่งทั้งหมดนี้ใช้เพื่อชะลอการจราจร ขณะที่รถจะเข้าสู่จุดตัดใหญ่ซึ่งดูน่าเอ็นดูเพื่อเข้าสู่ตัวเมือง

พื้นที่สาธารณะ (The public realm) เป็นพื้นที่ที่ผู้คนสามารถเข้าไปได้ เป็นพื้นที่ที่ยินดีต้อนรับทุกคน ที่ซึ่งผู้คนได้พบปะและหลากหลายธุรกิจการค้าของเมืองเกิดขึ้นที่นี่ ร่วมกันทั้งหมดจะดีมากกว่าทำแต่ละส่วนรวมกัน the public realm หมายความว่ารวมถึงถนนและที่โล่งสาธารณะด้วย การผังเมืองสมัยใหม่มักจะประกอบไปด้วยที่ว่างและสิ่งปลูกสร้าง สิ่งปลูกสร้างนั้นหมายถึงอาคาร นอกอาคาร และความรู้สึกสะดวกสบายของประชาชนในอาคารต่างๆด้วย อดีตนายกเทศมนตรีเมืองโบโกต้า Enrique Peñalosa อธิบายว่าผลลัพธ์ที่ทำให้พื้นที่สาธารณะเกิดความสุขนั้นเป็นสิ่งที่ดีที่สุด “พื้นที่โล่งสาธารณะที่ยอดเยี่ยมที่สุดเป็นสิ่งที่วิเศษมาก มันมอบความสุขให้ไม่มีวันสิ้นสุด เพราะว่ามันเกือบจะสร้างความสุขด้วยตัวของมันเองแล้ว”

กฎบัตรของการผังเมืองแนวใหม่ คือการขับเคลื่อนองค์ความรู้ความเป็นรูปธรรม หลักการของกฎบัตรนั้นได้รับการพิสูจน์จากเวลาและการวิจัยเชิงประจักษ์และสามารถนำไปปฏิบัติได้หลากหลายวิธีการ

แผนภาพตัดขวางการใช้ที่ดินจากชนบทไปสู่เมือง เป็นแผนภาพที่ยอดเยี่ยมในการจัดการสิ่งปลูกสร้างและสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติที่ซึ่งมนุษย์ได้ตั้งถิ่นฐานและสามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติในพื้นที่ต่างๆ ของโลกได้ ภาพตัดขวางการใช้ที่ดินดังกล่าวสอนเราว่า การขยายตัวของวัฒนธรรมเชิงเดี่ยว ธรรมเนียมการวางผังเป็นระบบคล้ายกับวิถีธรรมชาติ ภาพตัดขวางก็คิแนวคิดหลักที่สำคัญของการออกแบบและทำข้อกำหนดของ form-based codes

ไดอะแกรมภาพตัดขวางการใช้ที่ดินต้นแบบ 6 โซนไล่ลำดับจากชนบทไปสู่ใจกลางเมือง พร้อมด้วยเขตพิเศษ โดย DPZ

** DPZ (Duany Plater-Zyberk & Company) เป็นองค์กรที่ทำงานร่วมกันกำหนดมาตรฐานในการวางผังเมือง ผังภาค ออกแบบชุมชนเมือง ปรับปรุงและแก้ไขข้อกำหนดของการวางผังเมืองแบบแผ่ออกด้านข้าง /ผู้แปล

การพัฒนาระบบขนส่งเมือง การรวมกันของการใช้ประโยชน์ที่ดินและการขนส่งให้เป็นหนึ่งเดียวได้ก็เหมือนได้ จอกศักดิ์สิทธิ์ในวงการวางผังเมือง เมืองหลายๆทั่วโลกต่างแสวงหาจอกศักดิ์สิทธิ์ผ่านการพัฒนาระบบขนส่งเมือง สัมผัสตามแนวคิดนี้ค่อนข้างหายาก จนกระทั่งเมื่อ 15 ปีก่อน การผังเมืองแนวใหม่ได้นำเครื่องมือนี้กลับมาอีกครั้ง

เครือข่ายถนน ข้อขัดแย้งกันเกี่ยวกับถนนก็เพื่อให้เกิดถนนที่สวยงาม คุณต้องคิดย้อนไปถึงถนนทุกๆเส้น “เมืองไม่ใช่ต้นไม้” Christopher Alexander ได้เขียนไว้ มันเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายของถนน แนวคิดนี้เป็นหัวใจของการผังเมืองยุคใหม่

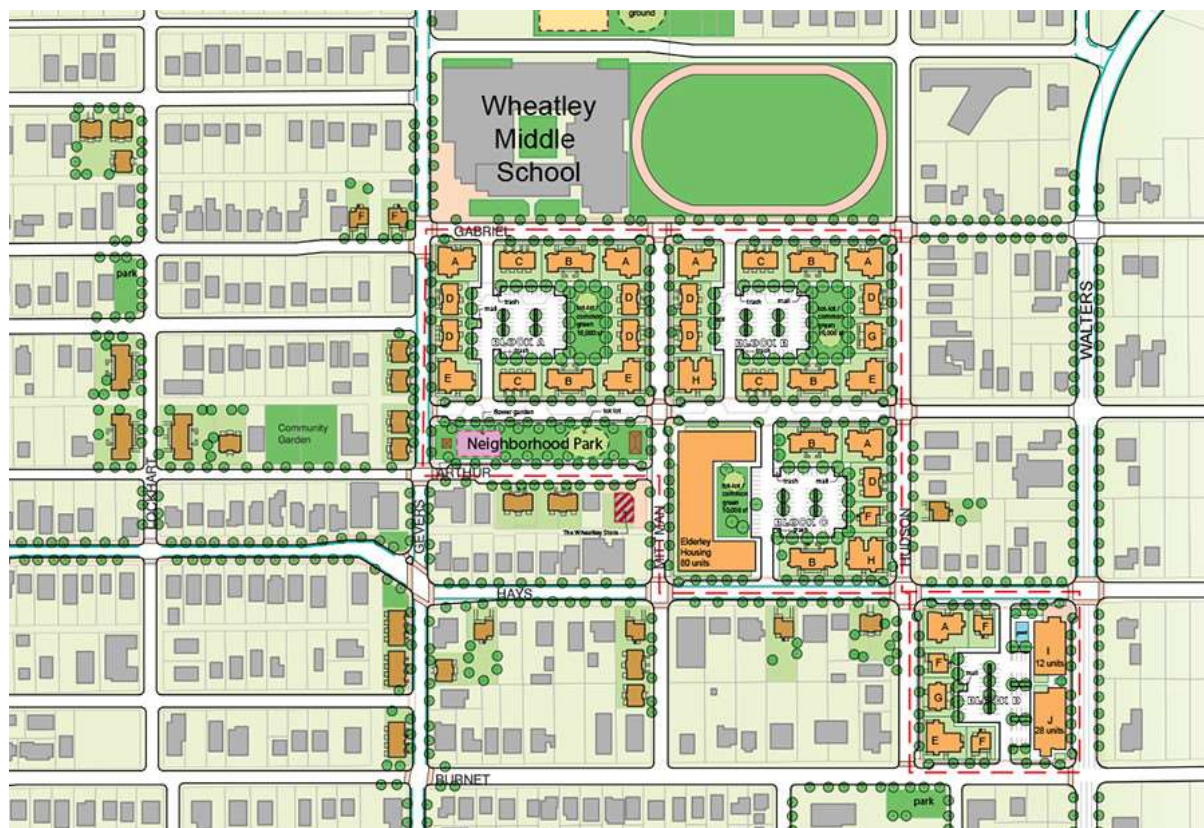
การจัดกลุ่มระดมสมอง/ผู้แปล (charrette) เพื่อให้ได้ชุมชนหรือสังคมที่สมบูรณ์ คุณต้องมีกระบวนการที่สมบูรณ์ และนั่นก็คือ charrette (หรือการจัดกลุ่มระดมสมอง) สิ่งที่ดีที่สุดก็คือการนำผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดทุกระดับชนชั้นมาร่วมอยู่ในกระบวนการ มันจะทำให้ลดเวลาในการออกแบบน้อยลง การตัดสินใจใดๆในผลประโยชน์จะถูกแก้ไขภายใต้การกดดันของเส้นตายที่ตั้งไว้ การระดมสมองเน้นให้ความสำคัญเรื่องความรู้สึกของคนเป็นหลัก

การจัดกลุ่มระดมสมอง (Charrette) ในเขต Las Cruces, Dona Ana County รัฐ New Mexico ในปี 2016

การผังเมืองแบบยั่งยืน (Sustainable urbanism) ถูกถกทอเป็นโครงสร้างผังเมืองรูปแบบใหม่ ใน 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา คำสองคำนี้ถูกมองว่าเป็นความต้องการสองสิ่งที่ตรงข้ามกัน (oxymoronic) แต่มันจะไม่เป็นแบบนี้อีกต่อไป การผังเมืองยุคใหม่จะถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับนักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและผู้สนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน

บ้านพักของการเคหะแห่งชาติในเมือง ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 อาคารที่พักอาศัยของการเคหะแห่งชาติในสหรัฐอเมริกาจำนวนมากมีความยุ่งเหยิง-ซ้ำซาก ซึ่งถูกสร้างโดย “โครงการ” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการกำจัดอาชญากรรม/เมืองที่เสื่อมโทรม ผู้นำกรมพัฒนาที่อยู่อาศัยและเมือง (Department of Housing and Urban Development: HUD) ได้นำเอาหลักการของย่านชุมชนเมืองใหม่มาประยุกต์ใช้กับโปรแกรม HOPE VI ที่ได้เปลี่ยนโฉมหน้าที่พักอาศัยของการเคหะ หลักการนี้ได้กลายเป็นมาตรฐานในโครงการต่อมาของรัฐบาลกลางอย่างเช่น โครงการที่พักอาศัยทางเลือก (Choice Neighborhoods) และมีแนวคิดริเริ่มเช่นเดียวกันนี้ในอีกหลายเมือง

ภาพตัวอย่างโครงการ Choice Neighborhood : ฟังที่อยู่อาศัยของการเคหะย่าน Wheatley Courts ในเมืองซานอันโตนิโอเป็นหน่วยงานที่อยู่อาศัยที่ตั้งอยู่ในซานอันโต ที่มาจาก Google / ผู้แปล

*** โครงการ Choice Neighborhoods เป็นโครงการที่เกิดขึ้นจากความสำเร็จของโปรแกรม HOPE VI ซึ่งถูกออกแบบเพื่อเปลี่ยนแปลงย่านอาศัยของการเคหะให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในชุมชน มีการเชื่อมโยงการให้บริการสาธารณะอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับระบบคมนาคมขนส่ง การเข้าถึงแหล่งงาน และคำนึงถึงคุณภาพชีวิต ทำให้เกิดความยั่งยืนแก่ชุมชน/ผู้แปล

ตลาดสินค้ากลางตามภูมิภาคต่างๆ (The polycentric region) เป็นโครงสร้างพิเศษของการผังเมืองที่ดี แนวคิดนี้จินตนาการถึงการสนับสนุนทุกชุมชนทุกพื้นที่ เช่น หมู่บ้านเล็กๆ หมู่บ้านใหญ่ เมืองเล็กๆ เมืองใหญ่ ชุมชน และเมืองต่างๆ เชื่อมโยงกันด้วยระบบโครงข่ายคมนาคม ตลาดสินค้ากลางตามภูมิภาคจะเชื่อมโยงพาร์มไป ยังโต๊ะอาหาร ธรรมชาติสู่ใจกลางเมือง บ้านเรือนสู่ที่ทำงาน และทำให้ผู้คนสามารถเดินทางจากเมืองหนึ่งไปยังอีก เมืองหนึ่ง ชุมชนหนึ่งไปยังอีกชุมชนหนึ่งได้

ตลาดสินค้าที่ตั้งอยู่บนถนนสายหลักในเขต Las Cruces, Dona Ana County รัฐ New Mexico

ทางด่วนไม่ใช่ออนาคต คือการรณรงค์อย่างยาวนานของสภาการผังเมืองยุคใหม่ (CNU :Congress for the New Urbanism) ถือเป็นทศพหน้าในการรื้อทางด่วนที่ไม่จำเป็นออกจากเมือง การยึดเยียดทางด่วนให้ผ่านเข้าไปในย่านที่อยู่อาศัยในช่วงศตวรรษที่ 20 นั้น ถือเป็นความหายนะต่อเมืองอย่างมาก ขณะที่หลายๆเมืองยังคงมีทางด่วนอยู่ แต่อีกหลายๆเมืองได้รื้อทางด่วนทิ้งและแทนที่ด้วยพื้นที่ผืนดินน ทุกครั้งเวลาที่เกิดการทำให้เช่นนี้ขึ้น ไม่ว่าจะเป็ชานฟรานซิสโก มหานครนิวยอร์ก เมืองโรเชสเตอร์ มิลวอกี้ หรือ กรุงโซล เกาหลีใต้ก็ตาม เมืองเหล่านั้นมักจะมีสิ่งดีกว่าเกิดขึ้นเรื่อยๆ

นั่นคือการสรุปความของผมเกี่ยวกับแนวคิดๆของการวางผังเมืองแนวใหม่ ซึ่งแนวคิดนี้ยังคงมีผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่ออเมริกาและประเทศอื่นๆด้วย มีแนวคิดใหม่ๆก็เกิดขึ้นตลอดเวลาในการจัดการกับปัญหาต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การปฏิรูปทางการเงิน ความเท่าเทียม และความขัดสนในย่านชานเมือง

Robert Steuteville เป็นบรรณาธิการของ *Public Square*, *CNU Journal* และที่ปรึกษาด้านการสื่อสารอาวุโสของสำหรับสภาการผังเมืองยุคใหม่ (*Congress for the New Urbanism*)

ที่มา : <https://www.cnu.org/publicsquare/2017/10/31/25-great-ideas-new-urbanism>

สุรเชษฐ์ ศรีโคร/แปล